യോഗവാസിഷ്ഠഃ/പ്രകരണമ് 3✓
(ഉത്പത്തിപ്രകരണമ്)/സർഗഃ 013✓

ത്രയോദശഃ സർഗഃ 13

ശ്രീവസിഷ്ഠ ഉവാച .
പരമേ+ബ്രഹ്മണി+സ്ഫാരേ സമേ രാമ സമ+സ്ഥിതേ .
അനുഥ്.പ+ന്ന-നഭസ്-തേജസ്-തമഃ(സ്)സ+ത്താ ചിദാ+ത്മനി .. 1

പൂർവം(ഞ്) ചേ+ത്യ+ത്വ-കലനം സത+ശ്ചേ+ത്യാംശ-ചേതനാത് .
ഉദേതി ചി+ത്ത-കലനം(ഞ്)ചിതി-ശ+ക്തി+ത്വ-ചേതനാത് .. 2

തതോ ജീവ+ത്വ-കലനം(ഞ്) ചേ+ത്യ-സം(യ്)യോഗ-ചേതനാത് .
തതോ∫+സ്യ മായാ-കലനം(ഞ്) ചേ+ത്യൈക-പരതാ-വശാത് .. 3

തതോ ബു+ദ്ധി+ത്വ-കലന-മഹ+ന്താ-പരിണാ-മതഃ .
ഏത-ദേവ മന+സ്താദി-ശബ്ദ-ത+ന്മാ+ത്ര-കാദിമത് .. 4

ഉ+ച്ഛൂനാ-ദ+ന്യ-ത+ന്മാത്ര-ഭാവ-നാദ്.ഭൂത-രൂപിണഃ .
അയ-മി+ത്ഥം മഹാ-ഗുല്മോ ജഗ-ദാദിർ-വിലോ+ക്യതേ .. 5

ത്ഥടി+ത്യേവം(ങ്)ക്രമേ-ണേതി+സ്വപ്നേ പുര-മിവാ-കൃതം .
മഹാ-കാശ-മഹാ-ട+വ്യാ-മുദ്.ഭൂയോദ്.ഭൂയ ന+ശ്യതി .. 6

ജഗഥ്.കര+ഞ്ജ-കു+ഞ്ജാനാം ബീജ-മേത-ദവാ-പജം .
നാപേ+ക്ഷതേ കിഞ്ചി-ദപി+ക്ഷിതി-വാ+ര്യന-ലാദികം.. 7

ഏത+ച്ചിദാ+ത്മകം പശ്ചാഥ്.കിലോർ-വ്യാദി കരി+ഷ്യതി .
സ്വം സ്വപ്ന-വിഥ്.പുര-മിവ ചി+ന്മാ+ത്രാ+ത്മക-മേവ യത് .. 8

ജഗദാ+ദ്യ+ങ്കുരം(യ്)യ+ത്ര ത+ത്ര+സ്ഥ-മപി മു+ഞ്ചതി .
ജഗതഃ(ഫ്)പഞ്ചകം ബീജം പ+ഞ്ചക+സ്യ ചിദ+വ്യയാ .. 9

യദ്.ബീജം(ൻ)തത്ഫലം വി+ദ്ധി തസ്മാദ്.ബ്ര+ഹ്മ-മയം(ഞ്) ജഗത് .
ഏവമേഷ മഹാകാശേ സർഗാദൗ പ+ഞ്ചകോ ഗണഃ .. 10

ചി+ച്ഛ+ക്ത്യാ+സ്വാങ്ഗ-ഭൂതാ+ത്മാ ക+ല്പി-തോ+സ്തിന വാ+സ്തവഃ .
അനേനോ+ച്ഛൂനതാ-മേ+ത്യ യദ-പീദം(വ്) വിത+ന്യതേ .. 11

തദ+പ്യാ-കാശ-രൂപാ+ത്മ-ക+ല്പനാ+ത്മനി സ+ന്മയം .
ക്വചി+ന്ന നാമ തഥ്.സി+ദ്ധം(യ്) യദ-സി+ദ്ധേന സാ+ധ്യതേ .. 12

സ്വരൂപം(യ്)യ+ദ്വി-ക+ല്പാ+ത്മ
കഥം(ൻ) തഥ്.സ+ത്യതാ-മിയാത് .
അഥ ചേത്.പ+ഞ്ചകം ബ്ര+ഹ്മ+ബ്രഹ്മാ+ത്മക-തയാ ധിയാ .. 13

തഥ്.പ+ഞ്ചകം(വ്)വി+ദ്ധി+പ്രൗഢോ+
ബ്രഹ്-മൈവ+ത്രി-ജഗഥ്.ക്രമഃ .
യഥാ+സ്ഫുരതി സർഗാദാ-വേഷ പ+ഞ്ചക-സംഭവഃ .. 14

തഥൈവാ+ദ്യേഹ ഭൂത+ത്വേ യാതി കാരണതാം സ്വയം.
ഏവ+ന്ന ജായതേ കി+ഞ്ചി+ജ്-ജഗ+ജ്ജാത+ന്ന ല+ക്ഷ്യതേ .. 15

സ്വപ്ന-സ+ങ്ക+ല്പ-പുരവ-ദസഥ്.സദനു-ഭൂയതേ .
ബ്രഹ്മാ-കാശ-പരാ-കാശേ ജീവാ-കാശ+ത്വ-മാ+ത്മനി .. 16

ഇതി ചി+ത്യ-വദാ-താത്മാ പൃ+(ഥ്വി-ആ)ദീനാ-മസംഭ-വാത് .
ഇ+ത്യേഷ ജീവഃ(ഖ്) കഥിതോ+വ്യോമ്നി+സ്വാത്മാ ഇവോദിതഃ .. 17

ജീവാ-കാശസ്-ത്വിമം(ൻ) ദേഹം(യ്) യഥാ വി+ന്ദതി ത+ച്ഛൃണു .
ജീവാ-കാശഃ(സ്)സ്വമേ-വാസൗ തസ്മിംസ്തു പരമേ+ശ്വരേ .. 18

അണു-തേജഃ(ഖ്)കണോ∫+സ്മീതി+സ്വയം(ഞ്) ചേതതി ചി+ന്തയാ .
യ+ത്ത-ദേവോ+ച്ഛൂന-മിവ ഭാവയ+ത്യാത്മനാം-ബരേ .. 19

അസ-ദേവ സദാ-കാരം സ+ങ്ക+ല്പേ+ന്ദു+ര്യഥാന സൻ .
തമേവ+ഭാവയൻ ദ്രഷ്ട്ര-ദൃ+ശ്യ-രൂപ-തയാ+സ്ഥിതഃ .. 20

ഏക ഏവ+ദ്വിതാ-മേതി+സ്വപ്നേ+സ്വ-മൃതി-ബോധവത് .
കി+ഞ്ചിഥ്.സ്+ഥൗല്യ-മിവാ-ദ+ത്തേ
തത+സ്താര-കതാം(വ്) വിദൻ .. 21

യഥാ.ഭാവിത.മാ+ത്രാർഥ-ഭാവിതാ+ദ്വി+ശ്വ-രൂപതഃ .
സ ഏവ+സ്വാത്മാ സതതോ+പ്യയം സോഹ-മിതി+സ്വയം .. 22

ചിത്താഥ്.പ്ര+ത്യയ-മാധ+ത്തേ+സ്വപ്നേ+സ്വാമിവ പാ+ന്ഥതാം .
താരകാ-കാരമാ-കാരം ഭാവി-ദേഹാ-ഭിധം(ൻ) തഥാ .. 23

ഭാവയ+ത്യേതി തദ്.ഭാവം(ഞ്) ചിത്തം(ഞ്) ചേ+ത്യാർ.ഥതാ-മിവ .
പരി+ത്യ+ജ്യൈവ തദ്.ബാ+ഹ്യം(ൻ) തതസ്-താരക-കോടരേ .. 24

അന്തർ-ഭാതി ബഹി+ഷ്ഠോ∫പി പർവതോ മുകുരേ യഥാ .
കൂപ-സംസ്ഥോ യഥാ ദേഹഃ(സ്) സമുദ്.ഗക-ഗതം(വ്) വചഃ .. 25

സ്വപ്ന-സ+ങ്ക+ല്പയോഃ(സ്)സംവിദ്-
വേ+ത്ത്യേ-തജ്-ജീവകോ്ണുകേ .
സ്വരൂപ-താര-കാ+ന്ത+സ്ഥോ ജീവോ്യം(ഞ്)ചേതതി+സ്വയം.. 26

തദേ-തദ്-ബു+ദ്ധി-ചിത്താദി+ജ്ഞാന-സ+ത്താദി-രൂപകം
ജീവാ-കാശഃ(സ്)സ്വതസ്-ത+ത്ര താരകാ-കാശ-കോശഗം .. 27

പ്രേ+ക്ഷ്യേ്ഹമിതി ഭാവേന+ദ്രഷ്ടും പ്രസര-തീവ ഖേ .
തതോ ര+ന്ധ്ര+ദ്വയേ-നൈവ ഭാവി-ബാ-ഹ്യാ-ഭിധം പുനഃ .. 28

യേന പ+ശ്യതി ത+ന്നേ+ത്ര-യുഗം(ൻ) നാമ്നാ ഭവി+ഷ്യതി .
യേന+സ്പൃശതി സാ വൈ+ത്വഗ്-
യ+ച്ഛ്രൂണോതി+ശ്രുതി+സ്തു സാ .. 29

യേന ജി+ഘ്രതി തദ്ഘ്രാണം സ+സ്വ-മാ+ത്മനി പ+ശ്യതി .
ത+ത്ത+സ്യ+സ്വദനം പശ്ചാ+ദ്രസനാ ചോ+ല്ല-സി+ഷ്യതി .. 30

സ്പന്ദതേ യഥ്.സ ത+ദ്വായു+ശ്ചേഷ്ടാ കർമേ+ന്ദ്രിയ+വ്രജം.
രൂപാ-ലോക-മന+സ്കാര-ജാത-മി+ത്യപി ഭാവയത് .. 31

ആതി-വാഹിക-ദേഹാ+ത്മാ തിഷ്ഠ+ത്യംബര-മംബരേ .
ഏവ-മു+ച്ഛ്രൂ-നതാം(ൻ) തസ്മിൻ.
ഭാവയം+സ്തേജസഃ(ഖ്) കണേ .. 32

അസ+ത്യാം സ+ത്യ-സ+ങ്കാശാം ബ്ര+ഹ്മാസ്തേ ജീവ-ശബ്ദ-വത് .
ഇത്ഥം സ ജീവ-ശബ്ദാർഥഃ(ഖ്)കലനാ-കുലതാം(ങ്) ഗതഃ .. 33

ആതി-വാഹിക-ദേഹാ+ത്മാ ചി+ത്ത-ദേഹാം.ബരാ.കൃതിഃ .
സ്വക+ല്പ.നാ+ന്ത ആകാര-മ+ണ്ഡം സംസ്ഥം പ്രപ+ശ്യതി .. 34

ക+ശ്ചി+ജ്ജല-ഗതം(വ്) വേ+ത്തി കശ്ചിഥ്.സമ്രാട്.സ്വ-രൂപിണം.
ഭാവി+ബ്രഹ്മാ+ണ്ഡ-കലനാം പശ്യ+ത്യനു-ഭവ+ത്യപി .. 35

ആ+ത്മ-ഗർഭ-ഗൃഹം(ഞ്) ചിത്താ+ദ്യഥാ-സ+ങ്ക+ല്പ-മാ+ത്മനഃ .
ദേശ-കാല+ക്രിയാ+ദ്രവ്യ-കല്പനാ-വേദനം സ തത് .. 36

ഭാവയഞ്.ഛബ്ദ-നിർമാതാ. ശബ്ദൈർ-ബധ്നാതി ക+ല്പിതൈഃ .
ആതി-വാഹിക-ദേഹോ്സാ-വി+ത്യ-സ+ത്യ-ജഗദ്...ഭ്രമേ .. 37

അസ+ത്യ ഏവ കചതി+സ്വപ്നേ ഖോ+ഡ്ഡയനം(യ്) യഥാ .
ഇ+ത്യനുഥ്.പ+ന്ന ഏവാസൗ+സ്വയംഭൂഃ(സ്)സ്വയ-മു+ത്ഥിതഃ .. 38

ആതി-വാഹിക-ദേഹാ+ത്മാ പ്രഭു-രാ+ദ്യഃ(ഫ്) പ്രജാപതിഃ .
ഏതസ്മി+ന്നപി സംപ+ന്നേ+ബ്രഹ്മാ+ണ്ഡാ-കാരിണി+ഭ്രമേ .. 39

ന കിഞ്ചി-ദപി സംപന്നം(ൻ) നച ജാത+ന്ന ദൃ+ശ്യതേ .
തദ്.ബ്ര+ഹ്മാ-കാശ-മാകാശ-മേവ+സ്ഥിത-മന+ന്തകം .. 40

സ+ങ്ക+ല്പ-നഗരാ-കാര-മേതഥ്.സദപി നൈവ സത് .
അനിർ-മിതമ-രാഗ+ഞ്ച ഏത+ദ്വൈ ചി+ത്ര-മുത്ഥിതം .. 41

അകൃതം(ഞ്)-ചാനു-ഭൂത+ഞ്ച ന സ+ത്യം സത്യവഥ്.സ്ഥിതം .
മഹാക+ല്പേ വിമുക്തത്വാദ്.ബ്ര+ഹ്മാദീ-നാമ-സംശയം .. 42

സ്മൃതിർന+പ്രാ+ക്തനീ കാചിഥ്.കാരണം(വ്) വാ+സ്വയം-ഭുവഃ .
തേന യാദൃക്.സ്വയംഭൂഃ(സ്)സ്യാത്-താദൃ+ക്ത+ജ്ജ-മിദം സ്മൃതം.. 43

അനാ+ദ്യനു-ഭവ+സ്ത്വിത്ഥം(യ്) യോഽ+ത്രാസ്തി വനികാ-ദികേ .
സ്വപ്നാനു-ഭൂതം പൃ+(ഥ്വി-ആ)ദി+പ്രബോധേ യാദൃശം ഭവേത് .. 44

സ്മൃതഃ(സ്)സ+വ്യോമ-മാ+ത്രാ+ത്മാ
സർവ-ദൈവ+സ്മൃതം(ഞ്) ജഗത് .
യ+ത്ര യ+ത്ര യഥാ തോയേ+ദ്രവത്വം(ൻ)നാമ ഭി+ദ്യതേ .. 45

ത+ത്ര ത+ത്ര തഥാ നാ+ന്യഃ(സ്) സർഗോഽസ്തി പരമാ+ത്മനി .
സൃഷ്ടി-രേവ-മിയം പ്രൗഢാ സമ ഏവ+ത്വയം സ്ഥിതഃ .. 46

ഭാ+ത്യേവം(ൻ) നാമ+ബ്രഹ്മാണ്ഡം വ്യോമാ+ത്മേ-വാതി-നിർമലം .
ദൃശ്യ-മേവ-മിദം ശാന്തം സ്വാത്മ-നിർമിത-വി+ഭ്രമം.. 47

നിരാധാരം(ൻ)നിരാ-ധേയ-മ+ദ്വൈതം(ഞ്) ചൈ+ക്യ-വർജിതം .
ജഗഥ്.സംവിദി ജാതായാ-മപി ജാത+ന്ന കി+ഞ്ചന .. 48

പരമാ-കാശ-മാശൂ+ന്യ-മ+ച്ഛ-മേവ+വ്യവ+സ്ഥിതം.
സർവ-സംസാ-രതാ നാ+സ്തി യദേവ തദവ+സ്ഥിതം .. 49

നാധേയം(ൻ)ത+ത്ര നാധാരോ ന-ദൃശ്യം(ൻ)ന-ച+ദ്രഷ്ടൃതാ .
ബ്ര+ഹ്മാ+ണ്ഡം(ൻ) നാ+സ്തിന+ബ്ര+ഹ്മാ
ന-ച വൈത+ണ്ഡികാ+ക്വചിത് .. 50

ന ജഗ+ന്നാപി ജഗതീ ശാ+ന്ത-മേവാ-ഖിലം സ്ഥിതം .
ബ്ര+ഹ്മൈവ കചതി+സ്വ+ച്ഛ-മി+ത്ഥ-മാ+ത്മാ+ത്മ.നാ+ത്മനി .. 51

ചി+ത്ത്വാദ്.ദ്രവ+ത്വാഥ്.സലില-മിവാ-വർതത-യാ+ത്മനി .
അസദേ-വേദമാ-ഭാതി സദി-വേഹാനു-ഭൂയതേ .. 52

വിന+ശ്യ+ത്യ-സദേ-വാ+ന്തേ+സ്വപ്നേ+സ്വ-മരണം(യ്) യഥാ .
അഥവാ+സ്വസ്വ-രൂപ+ത്വാഥ്.സദേ+വേദ-മനാ-മയം .

അഖ+ണ്ഡിത-മനാ+ദ്യ+ന്തം(ഞ്)ജ്ഞാന-മാത്രാം-ബരോ-ദരം .. 53

ആകാശ ഏവ പരമേ+പ്രഥമഃ(ഫ്)പ്രജേശോ
നി+ത്യം സ്വയം(ങ്) കചതി ശൂ+ന്യതയാ സമോ യഃ .
സ+ഹ്യാതി-വാഹിക-വപുർ-നതു ഭൂത-രൂപീ
പൃ+(ഥ്വി-ആ)ദി തേനന സദ+സ്തി യഥാ ന ജാതം .. 54

ഇ+ത്യാർഷേ+ശ്രീ-വാസിഷ്ഠ-മഹാ-രാമായണേ
വാല്മീകീയേ ഉത്പത്തി+പ്രകരണേ+
സ്വയംഭൂഥ്പത്തി-വർണനം(ൻ) നാമ+ത്രയോ-ദശഃ(സ്)സർഗഃ .. 13 ..
ഓം
****
CHECKED BY GURU P.R.IYER
8.9.2023